

Tarihten iki çehre:

Enver Paşa ve Hitler

[Aşağıdaki satırları DÜNYA refikimizin İnönü adlı eserinden iktibas ediyoruz. Bu muhteşem eseri dikkatle takip etmelidir.]

77-514845
ALİ FUAD ERDEN

E. Org.

Enver Paşa çok otoriterdi ve "kendisinden korkulan adam" dan, istisnasız olarak, herkes korkardı Enver Paşa: "Bizi sevsinler ne demek? Yeter ki, bizden korksunlar" derdi ve kendisi kimseden korkmazdı.

Enver Paşanın otoritesi o derecede idi ki, ve iktidar alışkanlığı onu kudretinden o derece emin bir hale getirmişti ki, emirlerini verirken veya emrini yaptırmak için sesini yükseltmek ihtiyacını asla duymazdı.

Çanakkalede, düşman hattına çok yakın ve ateşe pek maruz bir siper parçasını on beş yirmi adım geri almak için ordu kumandanları Enver Paşaya yalvarırlar; fakat, o, muvafakat etmez yahut pek zor muvafakat ederdi.

Enver Paşa, harp esnasında, teftiş ettiği Kırklareli hastahanesini fena bulmuş, hastahane baş hekiminin askerî nisbetini kesmiş ve aynı hastahane hademe olarak kullanılmasını emretmişti.

İstanbulda, hastaların hastahanelere sevkiyatı iyi tanzim edilmemiş ve nakil esnasında hastalardan ölenler olmuş olduğu için sıhhiye reisi Süleyman Numan Paşa hakkında da aynı muameleyi yapacağını kendisine bildirmişti.

Galiçyada muharebe eden kolordunun bir subayı, tiyatroya, serpuşunu vestiyerde çıkararak başı açık girdiği için, oracıkta tekefif etmişti.

Enver Paşa Medine seyahati esnasında demişti ki: "Mustafa Abdülhâlik Bey evvelden - Makedonya'da kaza kaymakamı iken - ne iyi adamdı. Şimdi, dilinden kanun kelimesi düşmüyor." - "Kanuna en çok riayet eden nezaret, Harbiye Nezaretidir. Çünkü ne yapmak istiyorsam onun için bir kanun yaptırım. Böylece yapılan her şey, kanunî olur." Kanun yapmak için Harbiye Nezaretinde bir kavanin şubesi kurulmuştu. Kavanin şubesi, her gün kanun müsveddesi imal ederdi.

Enver Paşa çok iyi nişancıydı. Ekspresle Medineye giderken, uçan kuşu filanta ile vururdu.

İsmet Beyin: "Memleketin biricik istinat noktası" dediği Enver Paşa, işte böyle müstesna bir şahsiyet idi.

★

Behiç Bey - Birinci Cihan Harbinde Harbiye Nezareti ordu dairesi reisi, Büyük Elçi Sayın Behiç Erkin'den öğrendiğime göre, asker alma hesaplarına nazaran, seferberlikte, üçüncü ordu muntakasında silâh altına alınan erat miktarını ve üçüncü ordunun baliğ olduğu mevcudu ve Sarıkamış harekâtını müteakip ordunun mevcudunu ve aradaki farkı - ki zayıfatı yani muharebede şehit düşen veya kaybolan, yahut hastalıktan ölen ve soğuktan donanların miktarını ifade eden müthiş bir rakam idi - Behiç Bey Enver Paşaya arzetmiş; Enver Paşa: "Bunlar nasıl olsa bir gün ölecek değil miydi?" demiş ve bu cevap ile mesele kökünden halledilmiş idi.

Enver Paşanın bu sözür İmparator Napoléon'un şu sözüne benzer:

"Harpde insanlar nedir ki?"

Gene Napoléon demistir ki: "Benim ordum Paris'te bir gece kalsa bir meydan muharebesinin zayıfatı telâfi edilmiş olur."

★

Enver Paşa ve Hitler zihniyet, mizaç ve karakter bakımından birbirlerine benzerler.

1941 sonbaharında emekli tümgeneral Hüseyin Hüsnü Erkilet ile birlikte Hitler'in Doğu Prusya'daki umumî karargâhına gittiğim zaman, Hitler bana ya-

bancı gelmemiştir. Onu çoktanberi tanıyor gibi olmuştum. Hitleri, o kadar Enver Paşaya benzetmiş, âdeta iki adamı birbirine karıştırmış ve bazı anlarda, kendi kendime: "Acaba Enver Paşa ile mi konuşuyorum?" demiştim.

Hitlerden de herkes korkardı. Mareşaller onun huzurunda hazır ol vaziyetinde dururlardı.

İkisi de şahsen çok cesur, yıldızlarına güvenir ve imanlı idiler.

Gerçekcilik dereceleri arasında hiç fark yoktu.

İkisi de Action, Hareket adamı idi.

İkisinin de emel ve ihtirası çok büyüktü.

Lâkin Enver Paşa'nın hayal sahası, Hitlerin hayat sahasından daha genişti: Bütün Türk ve İslâm dünyası! Yani seyyarenin hemen üçte birine yakın bir saha!

Hitlerin Boehm baskını, Enver Bey'in Babıâli baskınına benzer. İkisinde de, kapıdaki nöbetçi silâha davranmış; Hitler nöbetçiyi derhal öldürmüş; Enver Bey'in sert bir bakışıyle tüfek, selâm duruşu almıştı.

Hitler de, milletini kurtarmağa ve Almanyayı yükseltmeğe Allah tarafından memur edildiği kanaatinde idi.

O demişti ki: "Biz, Almanyayı, bizim yerimize geçecek bizden iyileri olmadığı müddetçe idare etmek isteriz. Fakat biz, aynı zamanda biliriz ki, Almanyada, ne bugün, ne yarın bizden alâ hiçbir şey yoktur ve olmayacaktır da.

Bize âlî ve kudsi bir vazife tevdi edilmiştir; fakat bir fânî tarafından değil, Allah tarafından. Allah ki milletimizin yaratıcısıdır; yarattığı bu milletin mahvolmasını istemedi.

Bize emir veren devlet değildir, devlete emir veren biziz.

Bizi yaratan da devlet değildir, devleti yaratan biziz.

Bazıları bize "Parti" dediler; bazıları bize "Teşkilât" dediler; üçüncüler de bizim için "onlar bambaşka bir şeydir" dediler. Hakikatte biz Alman milleti-yiz ve mücadele ile elde ettiğimizi gene mücadele ederek elde tutacağız.,,

İttihat ve Terakkinin "üçler,, 1 böyle söylemişlerdir; lâkin onlar da öyle düşünmüşlerdi.

İki adam arasındaki fark şu iki noktadan ibaretti: Enver Paşa, kurmay subayı; Hitler, dekoratör idi. Hitler bir halk hatibi idi. Enver Paşa, aksine, lâf etmesini sevmezdi.

İkisi de savaş meydanında öldüler... Ve hülyaları uğurunda öldüler: Biri düşman kursuniyle; biri kendini öldürerek. Biri Osmanlı İmparatorluğu yok olduktan sonra. Öbürü Almanyayı yok ettikten sonra.

